

***Prognoza Oddziaływania na Środowisko
Programu Operacyjnego „Innowacyjna
Gospodarka”***

Projekt skierowany do
konsultacji społecznych

Zamawiający:
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Wykonawca:
Proeko sp. z o.o

Program Operacyjny „Innowacyjna Gospodarka”

- **Projekt Programu Operacyjnego „*Innowacyjna Gospodarka*”** jest jednym z kilku dokumentów sektorowych uszczegóławiających Strategię Rozwoju Kraju oraz Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodową Strategię Spójności) na lata 2007-2013;
- ***Program*** określi alokację środków pomocowych oraz zasady realizacji przyjętych w nim priorytetów i zamierzeń ukierunkowanych na wspieranie szeroko rozumianej *innowacyjności*, obejmując działania o charakterze naukowym, technicznym, organizacyjnym, jak i finansowym, czy handlowym. ;

Cele i beneficjenci *Programu*

Cel główny:

Rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa

Cele szczegółowe PO IG:

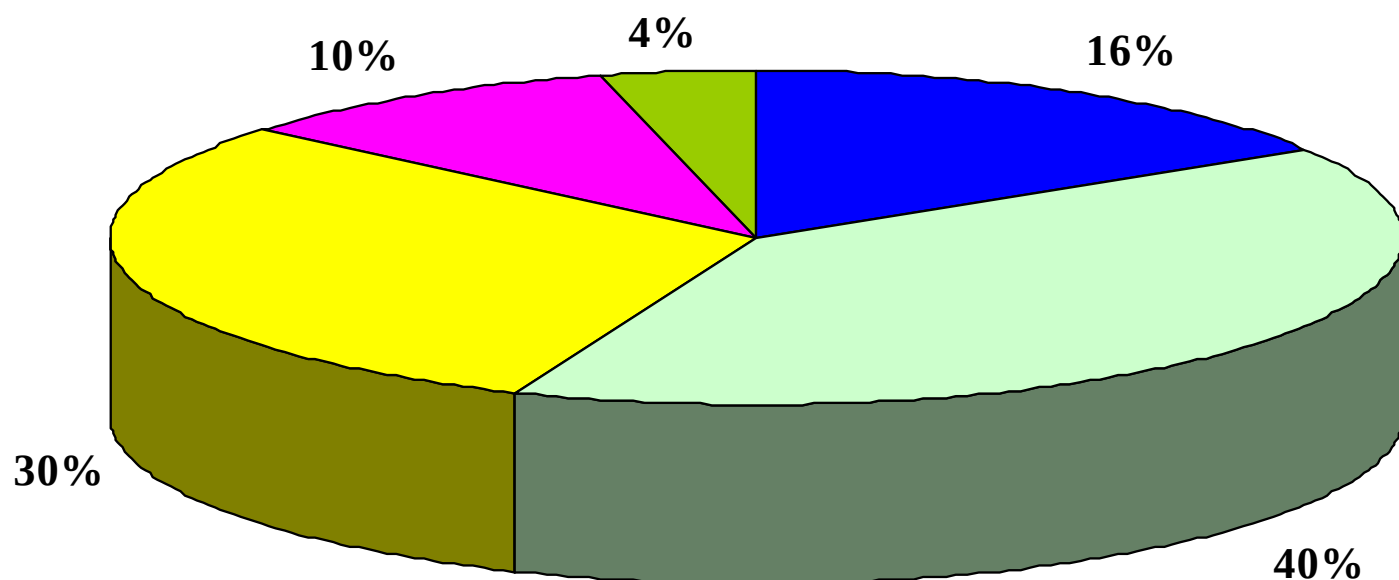
1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw
2. Wzrost konkurencyjności polskiej nauki
3. Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym
4. Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym
5. Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy

Beneficjenci Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka:

- Przedsiębiorcy, w tym MSP
- Instytucje Otoczenia Biznesu i ich sieci
- Jednostki naukowo – badawcze
- Jednostki administracji publicznej

Projektowana alokacja środków – obszary wsparcia

źródło: MRR

■ Instytucje Otoczenia Biznesu

■ Przedsiębiorcy

■ Sektor B+R

■ Administracja

■ Pomoc Techniczna

PROEKO

Priorytety Programu

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013 ma na celu wspieranie projektów o *dużym znaczeniu dla gospodarki* w sferze szeroko rozumianej *innowacyjności* w następujących obszarach priorytetowych:

- Priorytet 1. - Badania i rozwój nowoczesnych technologii
- Priorytet 2. – Infrastruktura sfery B+R
- Priorytet 3. – Kapitał dla innowacji
- Priorytet 4. – Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia
- Priorytet 5. – Dyfuzja innowacji
- Priorytet 6. – Polska gospodarka na rynku międzynarodowym
- Priorytet 7. – Informatyzacja administracji na rzecz przedsiębiorstw

Przewidywana alokacja środków finansowych na realizację Programu wyniesie ok. 8,2 mld EUR, w tym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ok. 7 mld EUR

Biorąc pod uwagę cele i treść analizowanego projektu Programu Operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka”, przewidywane w nim instrumenty realizacyjne oraz sposoby osiągania celów, a także związane z nimi znaczące prawdopodobieństwo spowodowania zauważalnych skutków środowiskowych, należy przyjąć, że:

dokument ten wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z wymogami Działu VI Rozdział 1 ustawy Prawo ochrony środowiska (tzw. strategicznej oceny oddziaływania na środowisko).

Podstawy prawne ocen strategicznych

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE w sprawie oceny oddziaływania niektórych planów i programów na środowisko (tzw. Dyrektywa SEA - *Strategic Environmental Assessment*) wymaga przeprowadzenia (art. 3):

- postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko [...] dla opracowań, których uchwalenie, bądź przyjęcie może mieć znaczące skutki dla środowiska;

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* - Dział VI, Rozdział 1.

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów nakłada obowiązek przeprowadzania (art. 40):

- postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, w odniesieniu do projektów ...polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej i odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu opracowywanych przez organy administracji [...], ...które ustalają ramy dla [...] realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, względnie, których realizacja może w znaczący sposób oddziaływać na obszary Natura 2000;

Wymogi SOOŚ w Polsce

W Polsce organ opracowujący projekt dokumentu podlegającego SOOŚ powinien zapewnić opracowanie *prognozy oddziaływania na środowisko* oraz przeprowadzić stosowne *postępowanie w sprawie ooś* i w tym celu zobowiązany jest m.in. do:

- uzgodnienia z Ministrem Środowiska oraz z Głównym Inspektorem Sanitarnym, zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko;
- zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko;
- poddania projektu dokumentu (wraz z prognozą oddziaływania na środowisko) zaopiniowaniu przez Ministra Środowiska oraz Głównego Inspektora Sanitarnego;
- rozważenia – przy opracowywaniu ostatecznej wersji projektu dokumentu –ustaleń i wniosków z *prognozy oddziaływania na środowisko* oraz z opinii Ministra Środowiska i Głównego Inspektora Sanitarnego, a także rozpatrzenia uwag i wniosków zgłoszonych przez obywateli oraz instytucje i organizacje społeczne;
- podania do publicznej wiadomości informacji o zgłoszonych uwagach, wnioskach oraz sposobie ich wykorzystania w momencie opublikowania ostatecznej wersji projektu dokumentu.

Podstawowe założenie procesu oceny onś

- Horyzontalne cele ochrony środowiska i *zrównoważonego rozwoju* określone w obowiązujących dokumentach strategicznych (np. VI Ramowy Program Działań Unii Europejskiej, II Polityka Ekologiczna Państwa) stanowią dobrą bazę do identyfikacji potencjalnych pól konfliktów z celami (priorytetami, działaniami, zadaniami, przedsięwzięciami) realizacyjnymi ocenianego dokumentu;
- Analiza i ocena potencjalnych konfliktów może w takiej sytuacji polegać na określeniu wpływu jakie realizacja *programu* może mieć na osiągnięcie celów ochrony środowiska:
 - wpływ pozytywny – skutki środowiskowe w pełni zgodne z celami *polityki ekologicznej państwa (PEP)*;
 - wpływ neutralny z punktu widzenia osiągnięcia celów *PEP*;
 - niekorzystne dla realizacji (opóźniające osiągnięcie) celów *PEP*;
 - niezgodne z celami (uniemożliwiające ich osiągnięcie) *PEP*;

Obszary problemowe

- I. Adekwatność, kompletność oraz spójność (koherentność) postanowień Programu w odniesieniu do problemów i celów ochrony środowiska oraz zasad zrównoważonego rozwoju
- II. Aktualny stan środowiska i jego potencjalne zmiany w wyniku realizacji Programu
- III. Potencjalne konflikty przestrzenne
- IV. Wpływ na system ochrony przyrody
- V. Alternatywne sposoby osiągania celów Programu
- VI. Metody i działania zapobiegające wystąpieniu lub ograniczające skutki negatywnych oddziaływań
- VII. Ranking zagrożeń i zarządzanie ryzykiem
- VIII. Monitoring przebiegu i skutków realizacji Programu

Kroki metodyczne

1. wybór strategii środowiskowych możliwych do wykorzystania do oceny celów (zadań, przedsięwzięć) oraz uwarunkowań realizacyjnych ocenianego *programu*;
2. uzgodnienie kryteriów oceny;
3. analiza i ocena spójności wewnętrznej i zewnętrznej
4. identyfikacja potencjalnych pól konfliktów;
5. identyfikacja i ocena skutków środowiskowych, które mogą być następstwem realizacji niektórych celów (zadań, zamierzeń) zidentyfikowanych jako źródła konfliktów;
6. ustalenie znaczących aspektów środowiskowych dla celów Programu o niekorzystnych lub potencjalnie niekorzystnych skutkach środowiskowych;
7. określenie uwarunkowań umożliwiających uniknięcie, a co najmniej ograniczenie skutków negatywnych;
8. eliminacja lub modyfikacja celów uniemożliwiających osiągnięcie celów ochrony środowiska, mimo zastosowania środków zaradczych określonych w pkt.7;
9. określenie kryteriów wyboru oraz ewentualnych dodatkowych wymogów w zakresie oceny oddziaływania na środowisko zamierzeń realizujących cele *programu*;
10. weryfikacja listy wskaźników monitorowania realizacji celów *programu* ;

Ograniczenia metodyczne

- Syntetyczny charakter celu głównego i celów szczegółowych *Programu* – w odniesieniu do takich sformułowań nie jest możliwe wskazanie konkretnych skutków środowiskowych;
- Wysoki poziom agregacji celów i priorytetów operacyjnych – *utrudniona identyfikacja aspektów środowiskowych*;
- Brak wskazania nie tylko konkretnych lokalizacji, w których prowadzona będzie jego realizacja, ale także rodzajów przedsięwzięć inwestycyjnych – *uniemożliwia to identyfikację możliwych konfliktów środowiskowych oraz precyzyjne określenie (skwantyfikowanie) skutków środowiskowych prognozowanych działań*;

Aksjologia polityki ekologicznej Polski i UE:

- zrównoważony rozwój;
- zasada integracji wymagań ochrony środowiska do wszystkich strategii i polityk sektorowych;
 - wysoki poziom ochrony środowiska jako całości – zintegrowane podejście;
 - zasada przezorności - przewidywanie ewentualnych negatywnych skutków działań;
 - zasada prewencji - zapobieganie zanieczyszczeniom „u źródła”;
 - zasada „zanieczyszczający płaci” - koszt likwidacji szkód ekologicznych powinni ponosić ich sprawcy;
- zasada subsydiarności - problemy należy rozwiązywać na możliwie najniższym szczeblu;
- zasada partnerstwa - konieczność podejmowania wspólnych działań na rzecz ochrony środowiska, przez wszystkie zainteresowane podmioty (władze, przedsiębiorców, społeczeństwo)

Najważniejsze zadania Polski - członka UE

- Realizacja inwestycji infrastrukturalnych i instalacja urządzeń ochrony środowiska umożliwiających spełnienie wszystkich wymogów ochrony środowiska w terminach wskazanych w Traktacie Akcesyjnym;
- Obejmowanie pełnym i skutecznym nadzorem wszystkich typów działalności gospodarczej, których oddziaływanie na środowisko może być znaczące z punktu widzenia wymogów unijnych
- Zapewnienie, że zobowiązane do tego źródła emisji spełniają wymogi formalno-prawne i techniczne w zakresie ograniczania emisji, pozwoleń zintegrowanych, ograniczania ryzyka awarii, ograniczania emisji *gazów szklarniowych*, spełniania wymogów *najlepszych dostępnych technik*, itp.
- Poprawa efektywności wykorzystania energii i zasobów nieodnawialnych.
- Utworzenie systemu ochrony siedlisk i gatunków - NATURA 2000;

Polityka Ekologiczna Państwa

Obowiązująca Polityka Ekologiczna Państwa określa kierunki działania oraz cele szczegółowe *zrównoważonego rozwoju (stan wyjściowy, cele średniookresowe do 2010 r oraz zadania na lata 2003-2006)* wskazując na kwestie:

- ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody, a w tym ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów, ochrony gleb, ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych, biotechnologii i organizmów zmodyfikowanych genetycznie (gmo).
- zrównoważonego wykorzystywanie surowców, materiałów, wody i energii, jako kluczowych zagadnień dla nowoczesnego podejścia od ochrony środowiska, ze szczególnym akcentem na kwestie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki, wykorzystywania energii odnawialnej,;
- dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, gdzie jako kluczowe kwestie potraktowano relację „środowisko-zdrowie”, zanieczyszczenie powietrza, jakość wód, gospodarowanie odpadami, chemikalia w środowisku, poważne awarie przemysłowe, oddziaływanie hałasu, oddziaływanie pól elektromagnetycznych oraz kształtowania stosunków wodnych i ochrony przed powodzią;
- zmian klimatycznych, jako problemu wzbudzającego ogromne zainteresowanie społeczności światowej.

Ochrona środowiska w *Programie*

Wśród priorytetowych zadań PO ochrona środowiska została uwzględniona w niewielkim zakresie (wzmianka w opisie celów ogólnych – 1 podpunkt w akapicie 160, wzmianka w opisie priorytetu 4).

Zagadnienia środowiskowe są w *Programie* uwzględnione bardzo zdawkowo poprzez:

- powołanie się na interakcję Programu z Programem Operacyjnym „Infrastruktura i Środowisko”
- pojedyncze i hasłowe nawiązania do zasady zrównoważonego rozwoju, zarządzania środowiskowego, stosowania eko-innowacyjności i technologii środowiskowych

Rozwój, a środowisko – dylematy w ocenie *Programu*

Zasada **zrównoważonego rozwoju** nakazuje takie **planowanie procesów społeczno-gospodarczych, aby perspektywicznie zapewniona została ochrona środowiska i zasobów przyrody, koszty środowiskowe ograniczane były do niezbędnego minimum, a możliwości rozwoju dla przyszłych generacji zagwarantowane**, co oznacza takie programowanie i osiąganie rozwoju, aby jednocześnie zachowane były:

- Ład przestrzenny (racjonalne użytkowanie przestrzeni, ochrona krajobrazu, ograniczanie do minimum skutków nieodwracalnych)
- Ład ekologiczny (trwałość, funkcjonalność i równowaga i ekosystemów, różnorodność biologiczna, bezpieczne środowisko);
- Ład społeczny (bezpieczne i wygodne życie, sprawiedliwy dostęp do zasobów, zdolność do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń)
- Ład ekonomiczny (eliminowanie projektów w sposób „rabunkowy” eksploatujących zasoby kapitału ludzkiego, przyrodniczego i społecznego, w sposób nie zapewniający internalizacji związanych z tym kosztów)

Zgodnie z założeniami VI Programu realizacja zasady zrównoważonego rozwoju osiągnięta zostanie poprzez poprawę stanu środowiska i jakości życia obywateli UE.

Projekt *Programu* nie daje wyraźnych wskazówek w tym zakresie.

Cele *Programu* – inny punkt widzenia

Deklaratywnym celem *Programu* jest **wsparcie dla działań innowacyjnych** w gospodarce, przez co rozumie się przedsięwzięcia o charakterze naukowym (badawczym), jak i o charakterze technicznym, organizacyjnym, finansowym i komercyjnym (handlowym), **jeżeli ich celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów.**

Program zakłada poprawę funkcjonowania odpowiedzialnych za te sfery instytucji oraz realizację nawet kilkuset konkretnych inwestycji.

W praktyce realizacja *Programu* stanowić będzie próbę osiągnięcia kilku celów o różnym charakterze i skutkach środowiskowych:

- Wzmocnienie jednostek sfery B+R – bezpośrednie skutki środowiskowe zasadniczo pomijalne
- Rozwój, a w wielu przypadkach przywrócenie zerwanych w minionych latach więzi pomiędzy sferą B+R, a przedsiębiorcami – bezpośrednie skutki środowiskowe trudne do określenia, długofalowy efekt będzie najprawdopodobniej korzystny dla środowiska;
- Wsparcie innowacyjnych inwestycji w sektorze przedsiębiorstw – różnorodne bezpośrednie i pośrednie skutki środowiskowe, zarówno negatywne (np. inwestycje typu *greenfield*, wzrost produkcji bez ograniczania jednostkowych wskaźników emisji), jak i potencjalnie pozytywne (jeżeli będą prowadzić do ograniczania emisji, czy racjonalizacji wykorzystania zasobów);

Analiza celów szczegółowych *Programu*

Opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów zasadniczo nigdy nie jest celem samym w sobie.

W ślad za bogatą literaturą w tym zakresie można doprecyzować, że zasadnicze, najczęściej spotykane cele *działań innowacyjnych* to:

- zdobycie nowego segmentu lokalnego rynku lub nowego terytorialnie rynku (związane z reguły z koniecznością uruchomienia nowych rodzajów aktywności gospodarczej, a co najmniej zwiększenia produkcji lub podaży usług),
- zwiększenie udziału w rynku (zasadniczo niemożliwe bez zwiększenia produkcji lub podaży usług, względnie podwyższania wartości sprzedaży),
- utrzymanie udziału w rynku (co w praktyce oznacza z reguły utrzymanie, a często również wzrost produkcji lub podaży usług).

Do innej grupy można z kolei zaliczyć takie cele *innowacyjności*, jak:

- racjonalizacja zużycia osobowych i rzeczowych czynników pracy,
- poprawa warunków pracy,
- wdrożenie produktów „przyjaznych dla środowiska”,
- ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko (w zakresie zużycia zasobów naturalnych i emisji do środowiska),

wynikające z konieczności dostosowywania się do zaostrzających się wymogów prawa, odpowiedzi na działania konkurencji, czy też z przyjętej strategii rozwoju firmy (korporacji).

Analiza celów szczegółowych *Programu*

Cele te można osiągać wieloma drogami, poprzez stosowanie różnych metod organizacyjno-technicznych. Osiąganie wyżej wymienionych celów wymagać może:

- rozwoju całkowicie nowego asortymentu produkcji lub kategorii usług,
- rozwinięcia produkcji lub usług w obrębie dotychczasowego asortymentu,
- obniżenia kosztów produkcji, w tym ograniczania materiało- i energochłonności, pracochłonności oraz sukcesywnego wprowadzania modernizacji i usprawnień,
- poprawy jakości wytwarzanego produktu lub świadczonych usług,
- zastąpienia przestarzałego technicznie (choć niekoniecznie starego) produktu lub usługi, nowym rozwiązaniem,

Kryteria oceny

Na potrzeby *prognozy onś* opracowano zestaw 5 zagregowanych kryteriów oceny w następującym układzie:

- **ograniczanie emisji do środowiska** (ścieki, podstawowe zanieczyszczenia powietrza, gazy „szklarniowe”, odpady, depozycja trwałych zanieczyszczeń w glebie/wodach gruntowych, hałas, promieniowanie, ograniczanie ryzyka awarii)
- **zrównoważona gospodarka energią** (zmniejszanie/racjonalizacja zużycia energii, zmiana struktury nośników energii, wzrost podaży energii z OZE)
- **zrównoważone wykorzystywanie zasobów** (w zakresie wody, drewna i biomasy, nieodnawialnych surowców i nośników energii),
- **stymulowanie proekologicznych wzorców konsumpcji i produkcji** (recykling i odzysk, dematerializacja produkcji)
- **zmniejszanie ekologicznego ryzyka zdrowotnego** (ograniczanie ekspozycji na chemikalia, ograniczanie nadmiernego hałasu, eliminacja prekursorów ozonu, ograniczanie ekspozycji na promieniowanie elektromagnetyczne).

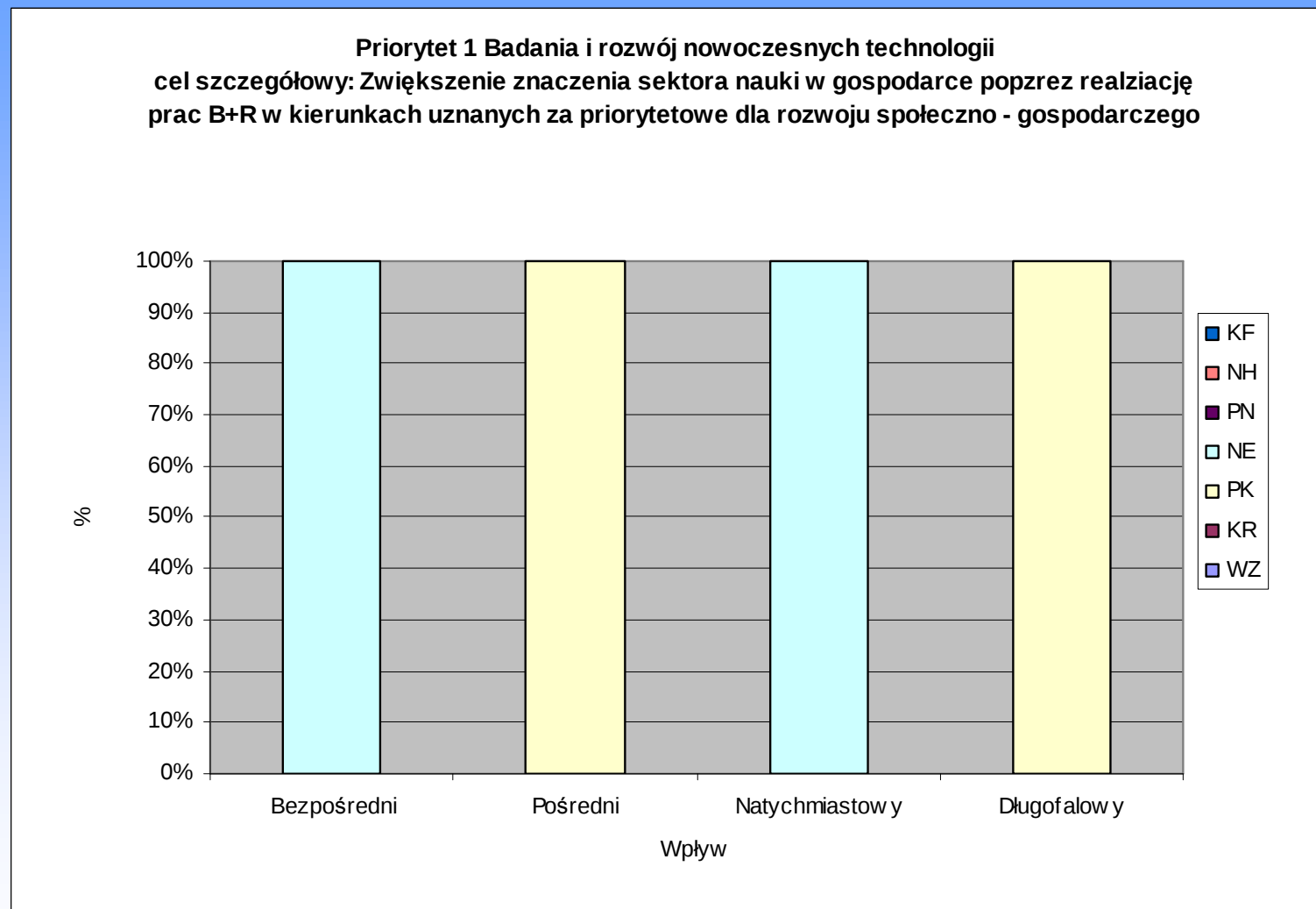
Skala oceny

Przyjęto 7-stopniową skalę oceny oddziaływania danego celu/działania zdefiniowaną następująco:

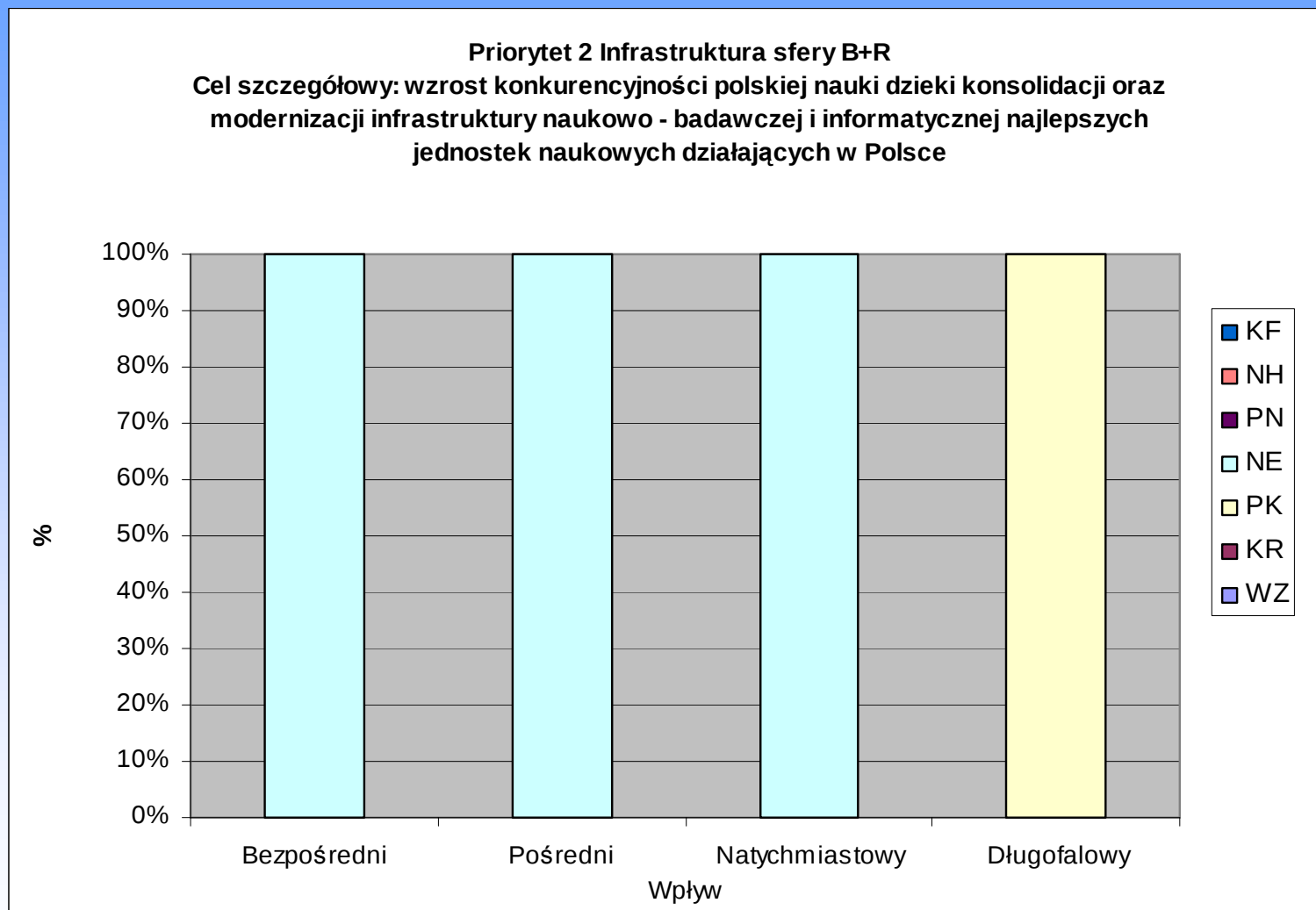
- **Wzmacniające (WZ)** – służące bezpośrednio osiągnięciu celów polityk/strategii horyzontalnych ochrony środowiska;
- **Korzystne (KR)** – istotnie zwiększające szansę lub tempo osiągnięcia celów horyzontalnych ochrony środowiska;
- **Potencjalnie Korzystne (PK)** – korzyści środowiskowe przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie nie jest zagwarantowane i wymaga spełnienia dodatkowych warunków;
- **Neutralne (NE)** – nie można zidentyfikować istotnych (znaczących) pól wzajemnych oddziaływań (ani pozytywnych, ani negatywnych);
- **Potencjalnie Negatywne (PN)** – koszty/negatywne skutki środowiskowe **równoważą lub przewyższają możliwe pozytywy** w osiągnięciu celów środowiskowych - możliwe jest, przynajmniej częściowe wyeliminowanie negatywnych skutków, pod warunkiem odpowiedniej realizacji celu/działania);
- **Niekorzystne/hamujące (NH)** – realizacja celu/działania *Programu* niesie ze sobą niemożliwe do uniknięcia koszty środowiskowe, przeważające ewentualne (o ile występują) pozytywy w tym zakresie
- **Konflikt (KF)** – realizacja celu/zamierzenia *Programu* niesie ze sobą niemożliwe do uniknięcia konfliktu z innymi celami lub wymogami ochrony środowiska praktycznie wykluczając możliwość ich osiągnięcia

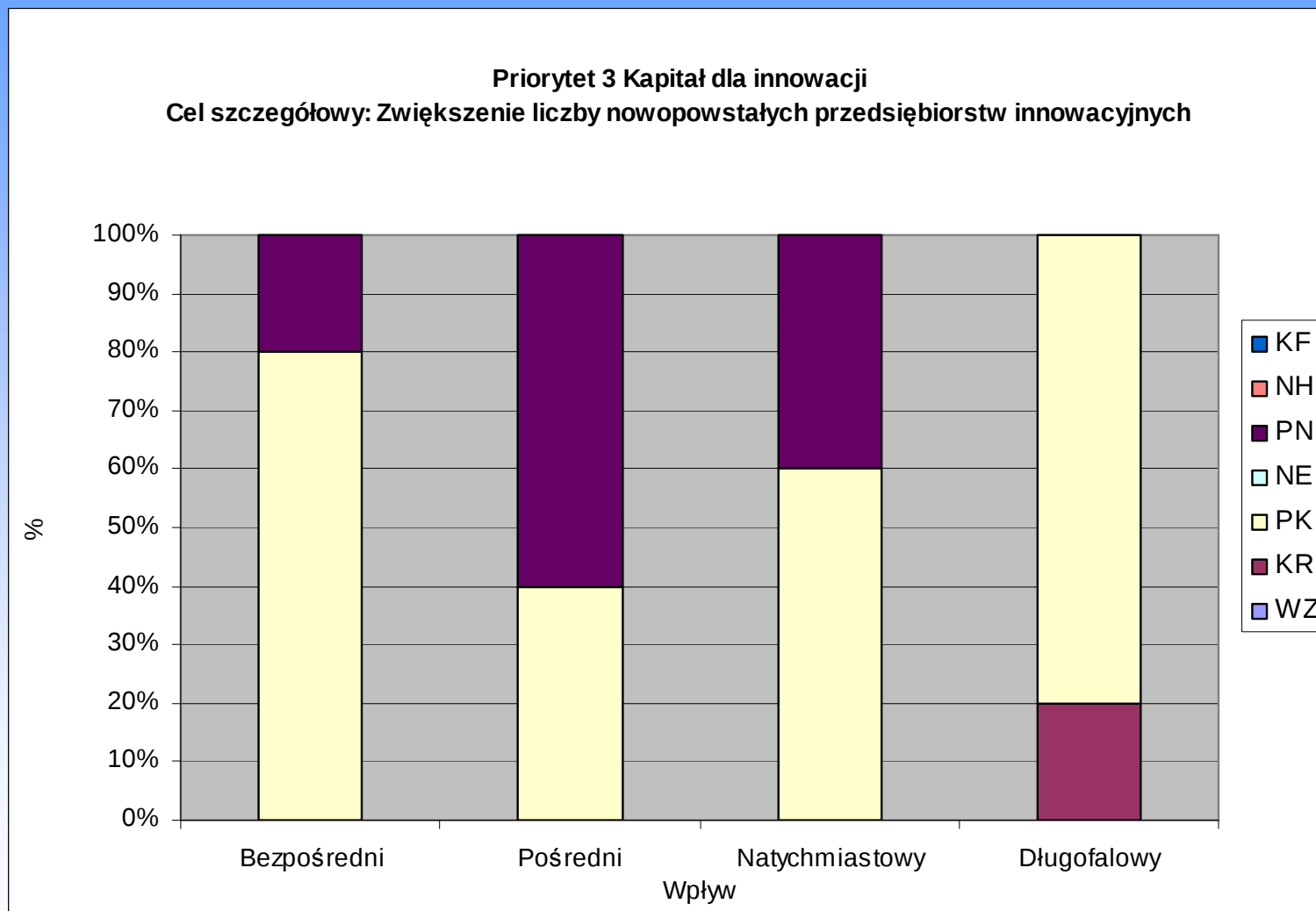
Wyniki analizy spójności na poziomie priorytetów

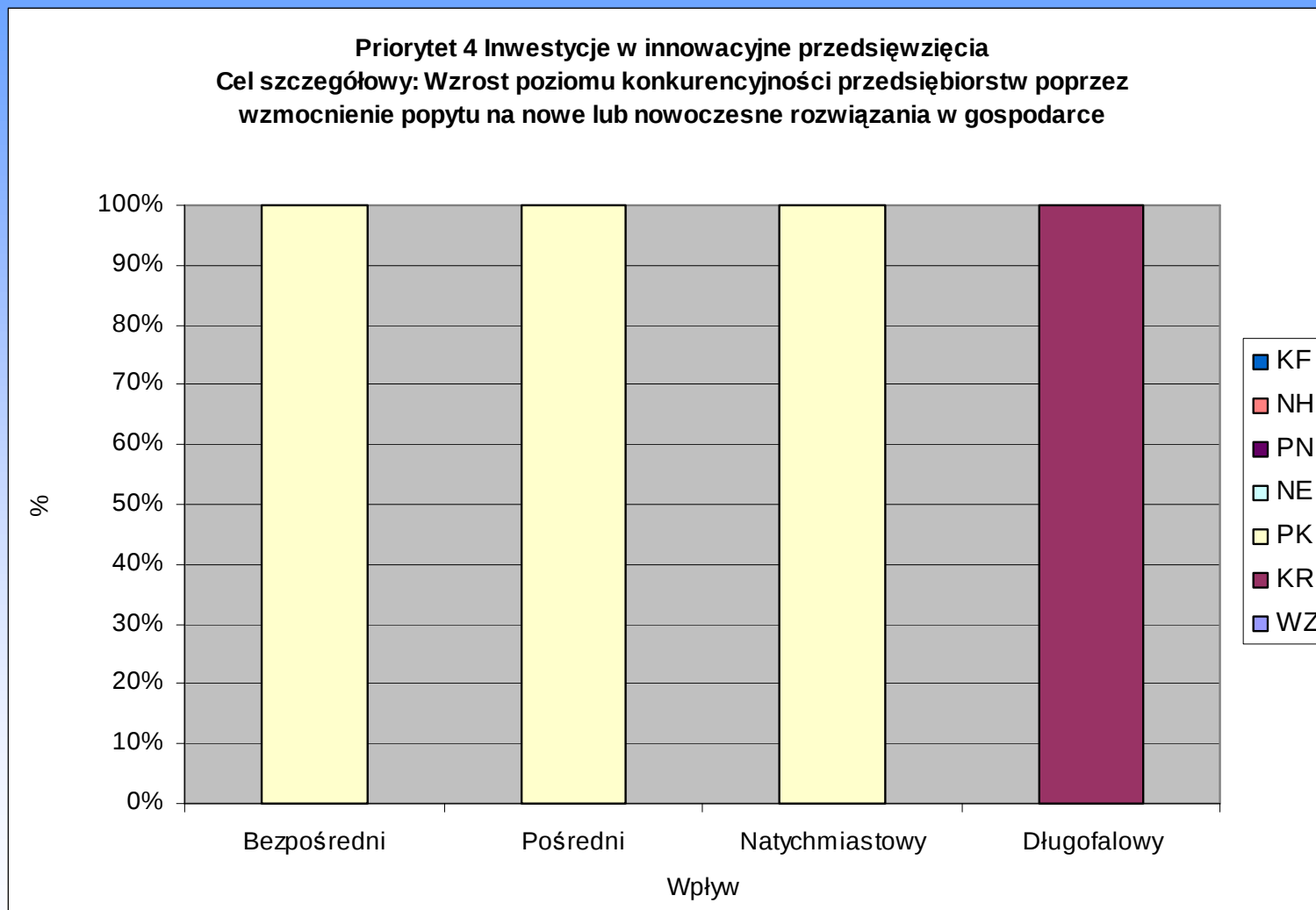
Wyniki analizy spójności na poziomie priorytetów

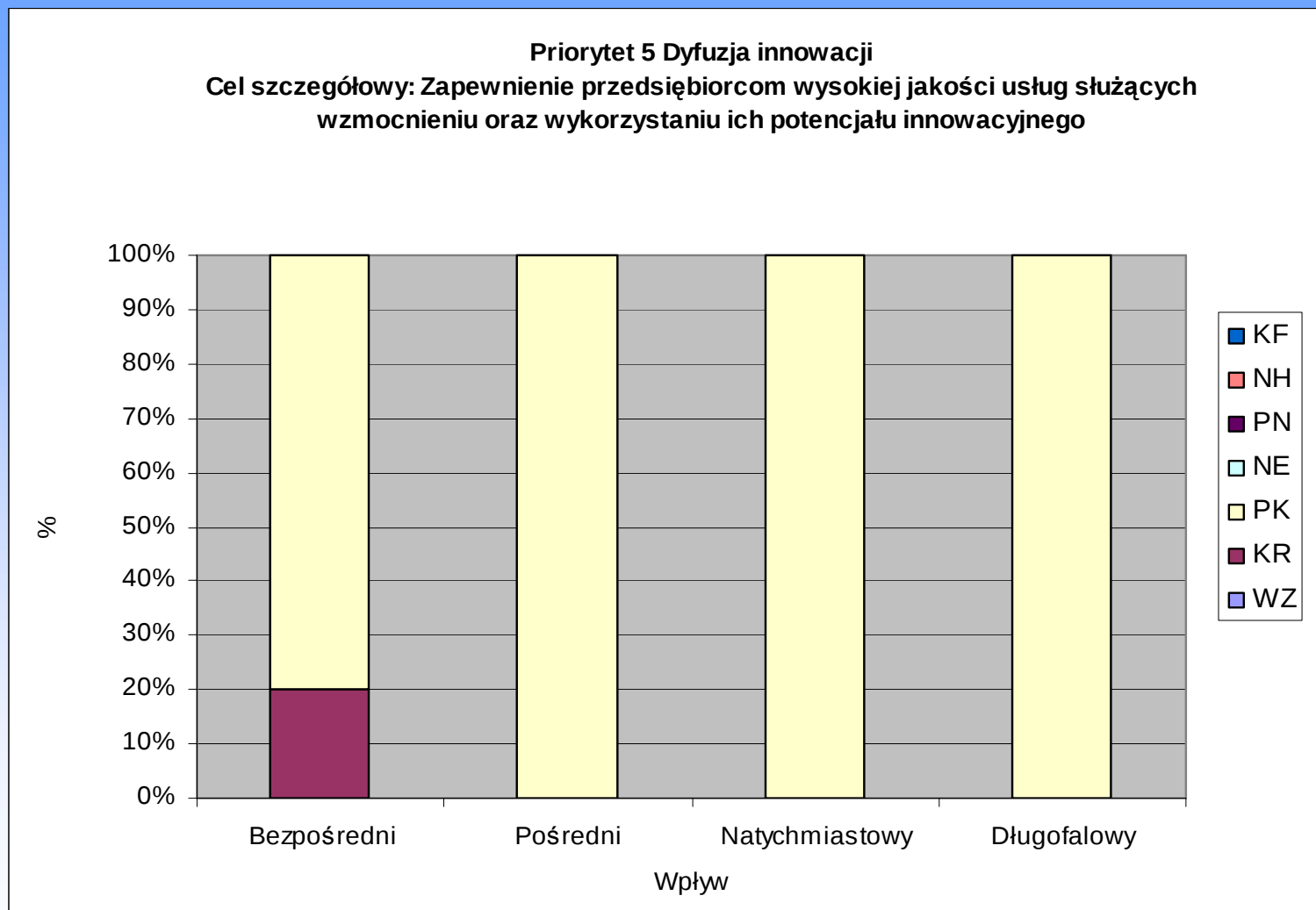
Wyniki analizy spójności na poziomie priorytetów

Wyniki analizy spójności na poziomie priorytetów

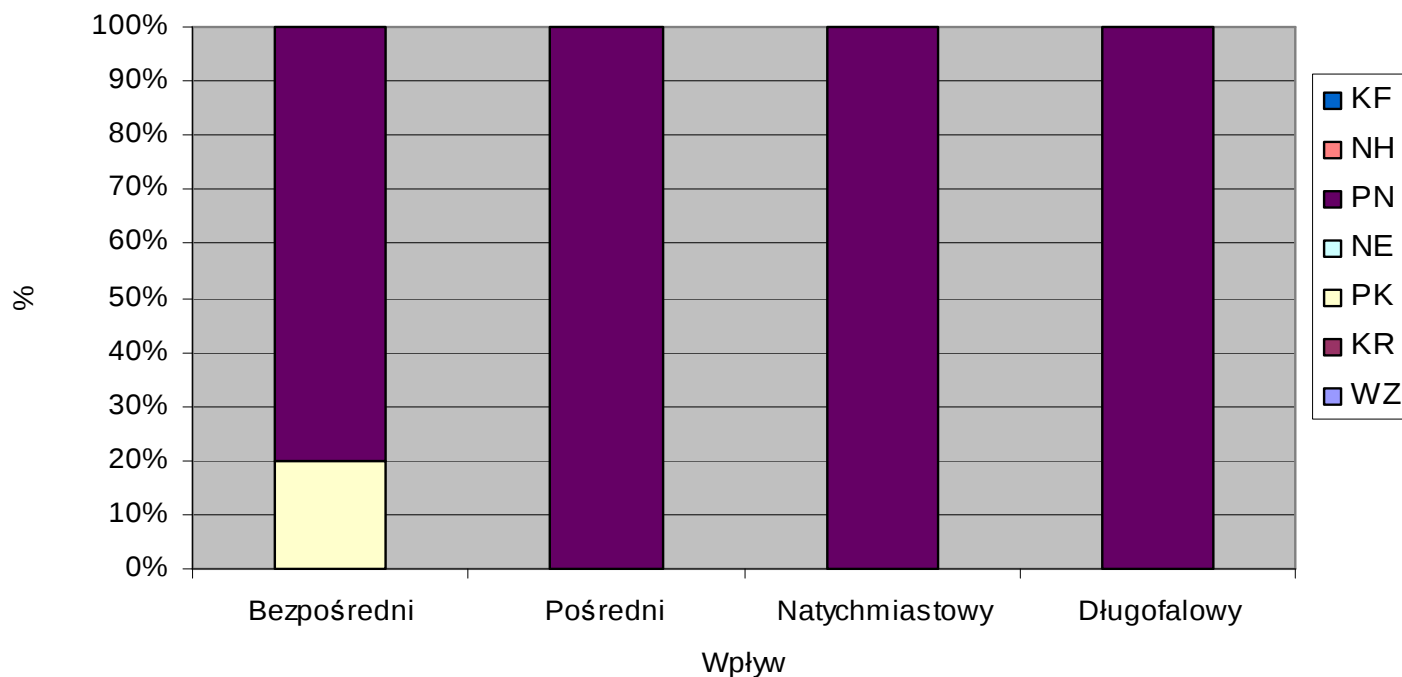

Wyniki analizy spójności na poziomie priorytetów

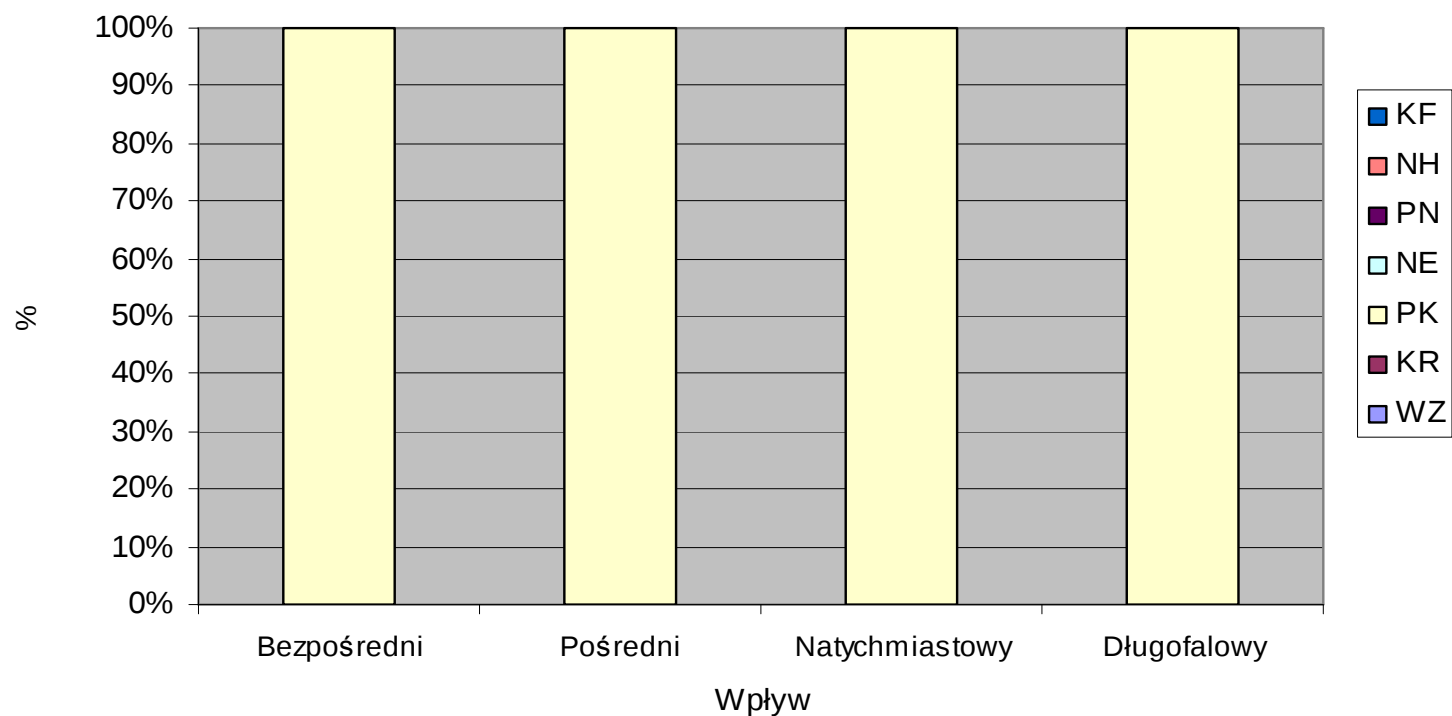
Wyniki analizy spójności na poziomie celów

Priorytet 6 Polska gospodarka na rynku międzynarodowym
Cel szczegółowy: Wzmocnienie marki "Polska" przez promocję Polski jako kraju atrakcyjnego pod względem inwestycyjnym i turystycznym, a także miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów gospodarczych

Wyniki analizy spójności na poziomie priorytetów

**Priorytet 7 Informatyzacja administracji na rzecz przedsiębiorstw Cel szczegółowy:
Stworzenie warunków do wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych
w sektorze prywatnym i publicznym zwiększających dostępność przedsiębiorstw do
zasobów inf**

Zmiany oddziaływania na środowisko w warunkach wzrostu produkcji pod wpływem działań innowacyjnych

Emisja jednostkowa [emisja/jednostka produkcji]	Wynikowe zmiany wielkości oddziaływań			
	obniżenie	do ustalenia*	wzrost	spadek
	stabilizacja	wzrost	stabilizacja	spadek
	zwiększenie	wzrost	spadek	wzrost stabilizacja spadek
Zmiany wolumenu produkcji [w jednostkach produkcji]		zwiększenie	utrzymanie	zmniejszenie

*Kierunek zmian wielkości oddziaływań zależy od relacji pomiędzy tempem wzrostu/spadku produkcji a skalą zwiększenia/zmniejszenia jednostkach wskaźników emisyjności

Źródła bezpośrednich skutków środowiskowych

Wprowadzenie na rynek nowego produktu

- konieczność uruchomienia nowych rodzajów aktywności, nieuchronne wywołanie nowych oddziaływań, które dotychczas nie istniały lub nie były zdefiniowane, zmiany rozkładu przestrzennego czynników oddziaływania na środowisko poprzez wprowadzenie do środowiska nowych źródeł, a być może również nowych emisji - zanieczyszczeń do powietrza, ścieków do środowiska wodnego, czy odpadów itd., a także pojawienie się nowego zapotrzebowania na energię i zasoby.

Poszerzenie dotychczasowego obszaru działalności

- zasadniczo niemożliwe do osiągnięcia bez zwiększenia produkcji i/lub podaży usług, co oznacza powstawanie nowych oddziaływań na środowisko, lub wzrost już zidentyfikowanych, istniejących emisji z określonego rodzaju działalności.

Utrzymanie pozycji na rynku

- co najmniej zachowanie wielkości, ale w niektórych przypadkach wzrost produkcji lub podaży usług, związane z ryzykiem wzrostu obciążeń środowiska (np. ze względu na poszukiwanie metod obniżenia kosztów operacyjnych ochrony środowiska poprzez przenoszenie obciążeń między komponentami).

Zasadniczo wszystkie zmiany uciążliwości – po zastosowaniu standardowych rozwiązań technicznych ochrony środowiska – powinny mieścić się w granicach wymaganych przez prawo, w odniesieniu do inwestycji w ich wymiarze lokalnym.

Typowe oddziaływania

W kategorii oddziaływań wyróżniono:

- zanieczyszczenie atmosfery, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne,
- zanieczyszczenie wód, lokalne zaburzenia stosunków wodnych,
- nowe rodzaje odpadów produkcyjnych i użytkowych;
- przekształcenia powierzchni ziemi oraz jej fizycznych i chemicznych właściwości,
- wzrost presji na tereny przyrodniczo cenne w tym na funkcjonalność i drożność korytarzy przyrodniczych (trasy migracji zwierząt)
- degradacja krajobrazu, fragmentacja przestrzeni.

Natężenie poszczególnych skutków środowiskowych będzie różne dla różnych typów zamierzeń oraz faz budowy i eksploatacji, a niektóre z nich podczas realizacji pewnych inwestycji mogą w ogóle nie wystąpić

Największe prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktów z wymogami ochrony środowiska, a w szczególności ochrony przyrody zidentyfikowano w działaniach związanych z rozwojem turystyki.

Bezpośrednie skutki środowiskowe

- praktycznie nieodwracalne przekształcenia terenów w przypadku realizacji nowych inwestycji przemysłowych i towarzyszącej im infrastruktury (drogi, zasilanie, kanalizacja, ogrodzenia itp.), zwłaszcza na terenach typu *greenfield*;
- lokalne pogorszenie podstawowych wskaźników zanieczyszczenia powietrza (w przypadku budowy nowych lub rozbudowy istniejących źródeł emisji ze spalania paliw, a pośrednio w związku ze wzrostem ruchu samochodowego);
- podwyższenie poziomu hałasu (ryzyko związane praktycznie ze wszystkimi możliwymi do przewidzenia typami przedsięwzięć w dziedzinie rozwoju produkcji przemysłowej);
- uciążliwości związane z emisją do środowiska - do powietrza, wód, czy w postaci odpadów - substancji specyficznych (niemożliwe do określenia na tym etapie)
- wzrost ilości odpadów (nowe produkty, opakowania)
- wzrost ilości ścieków opadowych (nowe powierzchnie dachowe, tereny utwardzone, drogi dojazdowe), zwłaszcza na nowych terenach;

Skutki środowiskowe podejmowanych działań będą silnie zależą od lokalnej chłonności środowiska lub od występowania w rejonie realizacji przedsięwzięcia tzw. obszarów wrażliwych.

Skutki pośrednie

W kategorii negatywnych oddziaływań pośrednich należy wskazać przede wszystkim:

- wzrost zapotrzebowania na energię;
- ryzyko pojawienia się utrudnień w spełnianiu międzynarodowych zobowiązań Polski (krajowe limity emisji niektórych zanieczyszczeń);
- ryzyko utrwalania obecnych lub wprowadzania nowych modeli i wzorców produkcji i konsumpcji niekorzystnych dla środowiska;
- zmiany zagospodarowania terenu w sąsiedztwie parków technologicznych i stref ekonomicznych, zagęszczenie zabudowy przemysłowo-usługowej po uzbrojeniu terenów pod nowe inwestycje w sieć kanalizacyjno-wodociagową i rozbudowie infrastruktury transportowej, w perspektywie ekspansja potencjalnie uciążliwych obiektów produkcyjno-usługowych na tereny sąsiednie;
- wzrost intensywności ruchu i związanych z tym emisji na drogach dojazdowych do modernizowanych i nowych obiektów, a zwłaszcza ich zespołów w SSE i PT;

Skutki środowiskowe podejmowanych działań będą silnie zależeć od lokalnej chłonności środowiska lub od występowania w rejonie realizacji przedsięwzięcia tzw. obszarów wrażliwych.

„Prośrodowiskowe” funkcje Programu

Zasada zrównoważonego rozwoju oraz potrzeby i wymogi ochrony środowiska, nakazują oczekiwać, że Program będzie co najmniej tworzyć preferencyjne warunki dla:

- odbudowy, modernizacji i rewitalizacji infrastruktury przemysłowej, w pierwszej kolejności na obszarach, mających nadal kluczowe znaczenie dla spójnego rozwoju kraju i regionów, na których nastąpił upadek dotychczasowych form gospodarowania;
- dalszej „ekologizacji” najbardziej uciążliwych dla środowiska gałęzi przemysłu;
- zwiększania roli i udziału w gospodarce procesów „odmaterializowania” produkcji i konsumpcji;
- zwiększania udziału alternatywnych, bardziej „przyjaznych dla środowiska” modeli produkcji i konsumpcji, w szczególności uwzględniających wyniki analizy cyklu życia;
- zwiększania efektywności wykorzystania zasobów i energii;

poprzez:

- wspieranie w pierwszej kolejności przedsięwzięć o wysokiej efektywności energetycznej, niskiej materiałochłonności i odpadowości;
- wspieranie przedsięwzięć służących wdrażaniu innowacji powodujących - bezpośrednio lub pośrednio – ograniczanie emisji do środowiska „u źródła”, w szczególności w zakresie gazów szklarniowych i substancji priorytetowych;
- stymulowanie podczas realizacji innych priorytetowych przedsięwzięć (np. turystyka) ograniczania presji na tereny przyrodniczo cenne;

Priorytety ochrony środowiska istotne dla programowania innowacyjności

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ (generalnie)

- strategia zrównoważonego rozwoju – rozwój gospodarki opartej na wiedzy uwzględniający wymogi polityki ekologicznej,

ZMIANY KLIMATYCZNE

- redukcja emisji gazów „szklarniowych”, adaptacja do zmian klimatycznych;

ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA

- poprawa jakości powietrza, ograniczanie emisji z transportu i przemysłu (lotne związki organiczne, substancje zakwaszające środowisko, pył), eliminacja czynników niebezpiecznych dla zdrowia (metale ciężkie, ozon, WWA), ograniczanie emisji z dużych źródeł spalania (także poprzez racjonalizację zużycia energii, rozwój metod wykorzystywania zasobów odnawialnych)

GOSPODARKA ODPADAMI

- zapobieganie wytwarzaniu i recykling odpadów, odpady specyficzne, odpady niebezpieczne, odpady radioaktywne

Priorytety ochrony środowiska istotne dla programowania innowacyjności

OCHRONA WÓD I GOSPODARKA WODĄ

- Racjonalizacja konsumpcji wody, ograniczanie emisji substancji szkodliwych dla środowiska wodnego, przeciwdziałanie eutrofizacji

OCHRONA PRZYRODY I RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA

- Podtrzymywanie bioróżnorodności, pełna kontrola nad genetycznie zmodyfikowanymi organizmami uwalnianymi do środowiska

SUBSTANCJE CHEMICZNE

- Eliminacja niebezpiecznych substancji, preparatów i produktów je zawierających, pestycydy, biocydy, nawozy, ograniczanie ryzyka zdrowotnego, REACH;

HAŁAS

- zarządzanie hałasem, specyficzne źródła hałasu;

Kryteria wyboru projektów

Jako warunek konieczny przyjmowania wniosków do dalszego rozpatrywania należy przyjąć:

- udokumentowane przeprowadzenie analizy wariantowej lokalizacji przedsięwzięcia (dla obiektów nowych) lub wyboru wariantu technicznego (dla obiektów rozbudowywanych i modernizowanych – studium w tym zakresie powinno zawierać, co najmniej porównanie kosztów-korzyści środowiskowych dla każdego z analizowanych wariantów oraz informację o zidentyfikowanych konfliktach przyrodniczo-przestrzennych;
- ocenę, czy obiekt po oddaniu do eksploatacji będzie spełniał określone prawem wymogi ochrony środowiska (np. w zakresie hałasu, czy niepogarszania jakości środowiska w najbliższym otoczeniu);
- ocenę, w przypadku inwestycji w dziedzinie rozwoju turystyki, czy nie istnieje ryzyko wywołania (bezpośrednio lub pośrednio) konfliktu przyrodniczego (w szczególności z zasadami ochrony obszarów Natura 2000) - preferowane powinny być projekty, które ograniczają presję na te tereny poprzez konkretne propozycje działań (np. w zakresie odpowiedniego sterowania ruchem turystów);

Tworzenie list rankingowych projektów podobnego typu z uwzględnieniem kryteriów środowiskowych powinno opierać się na porównaniu:

- ilości konfliktów przyrodniczo-przestrzennych generowanych przez dane zamierzenie;
- porównaniu racjonalności wykorzystania przestrzeni;
- wielkości emisji typowych zanieczyszczeń i uciążliwości podczas budowy i eksploatacji;
- populacji poddanej uciążliwym oddziaływaniom;
- energochłonności podczas eksploatacji;
- trwałości ekonomicznej (zdolności funkcjonowania bez potrzeby uzyskiwania antyekologicznych subsydiów lub ulg podatkowych).

Dziękuję za uwagę